

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Aktivity pro rozvoj slovní zásoby dětí v preprimárním
vzdělávání

Michaela Němcová

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci včetně příloh vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci 16. dubna 2024

.....

Poděkování

Dovolte mi upřímně poděkovat všem, kteří mi při psaní této bakalářské práce pomohli a podpořili mě v průběhu celého procesu. Velké díky patří mé vedoucí práce Mgr. Veronice Krejčí za cenné rady, trpělivost a odborné vedení. Také děkuji své rodině a přátelům za neustálou podporu a pochopení během mého studia. Rovněž chci vyjádřit svoji vděčnost všem respondentům, kteří se podíleli na průzkumu a poskytli mi nezbytná data pro realizaci této práce.

Anotace

Jméno a příjmení:	Michaela Němcová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Veronika Krejčí
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Aktivita pro rozvoj slovní zásoby dětí v preprimárním vzdělávání
Název v angličtině:	Activities for developing children's vocabulary in pre-primary education
Anotace práce:	<p>Tato bakalářská práce se zabývá slovní zásobou u dětí v předškolním věku a faktory, které tento vývoj ovlivňují. Teoretická část práce poskytuje přehled důležitých aspektů vývoje řeči dítěte, včetně slovní zásoby, jazykových rovin a slovních druhů. Dále se zabývá významem předškolního období ve formování jazykových dovedností dětí. V empirické části práce je proveden výzkum zaměřený na zjištění úrovně slovní zásoby dětí v oblasti slovních druhů. Konkrétně jsou testovány schopnosti dětí rozpoznávat a používat podstatná jména, slovesa a přídavná jména. Data získaná z testování jsou graficky znázorněna, což umožňuje detailní analýzu a porovnání úrovně slovní zásoby mezi jednotlivými slovními druhy a věkovými skupinami.</p>
Klíčová slova:	Slovní zásoba, komunikace, vývoj řeči u dětí
Anotace v angličtině:	<p>This bachelor thesis examines the vocabulary of preschool children and the factors influencing its development. The theoretical part provides an overview of important aspects of child language development, including vocabulary, language levels, and parts of speech. Furthermore, it discusses the significance of the preschool period in shaping children's language skills. In the empirical part of the thesis, a research study is conducted to determine the level of vocabulary among children in terms of parts of speech. Specifically, the abilities of children to recognize and use nouns, verbs, and adjectives are tested. The data obtained from the testing is graphically represented, allowing for detailed analysis and comparison of vocabulary levels across different parts of speech and age</p>

	groups. The results of this study provide valuable insights into the vocabulary of preschool children and contribute to a better understanding of the process of language development during this period. These findings may be beneficial for pedagogical practice and supporting optimal development of children's language skills in preschool education.
Klíčová slova v angličtině:	Vocabulary, communication, speech development of children
Přílohy vázané v práci:	6 Záznamový arch – podstatná jména, slovesa, přídavná jména 1 Souhlas rodičů s testováním 2 Ukázka testu
Rozsah práce:	44 stran + přílohy
Jazyk práce:	Český

Obsah

Úvod	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 Vývoj řeči dítěte	10
1.1 Přehled stádií ve vývoji dětské řeči	11
1.2 Faktory ovlivňující vývoj řeči	13
2 Jazykové roviny řeči	15
2.1 Foneticko-fonologická rovina	15
2.2 Morfologicko-syntaktická rovina	16
2.3 Lexikálně-sémantická rovina	16
2.4 Pragmatická rovina	17
3 Slovní zásoba	19
3.1 Definice pojmu	19
3.2 Slovní druhy	19
3.3 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání – jazyk a řeč	21
4 Předškolní období	23
4.1 Motorický vývoj	23
4.2 Kognitivní vývoj	24
4.3 Emoční vývoj	24
4.4 Vývoj paměti	25
4.5 Socializace	26
EMPIRICKÁ ČÁST	27
5 Metodologie výzkumu	27
5.1 Hlavní cíl výzkumu	27
5.2 Metoda výzkumu	27
5.3 Průběh získávání výzkumných dat	29
6 Výsledky výzkumu	30
6.1 Celková úspěšnost v testu	30
6.2 Úspěšnost v jednotlivých částech testu	34
Závěr	38
Použité zdroje	40
Seznam tabulek	43
Seznam grafů	43
Seznam příloh	44
Přílohy	45

Úvod

Jednou z nejdůležitějších oblastí, jejíž rozvoji se věnuje velká pozornost ve vývoji každého jedince, a to především v rámci předškolního vzdělávání dětí, jsou jazykové a komunikační schopnosti. Jejich nepostradatelnou součástí je právě slovní zásoba (aktivní i pasivní), která v období předškolního vzdělávání prochází zásadním rozvojem. Toto téma jsem si zvolila právě protože se ve své profesi budu setkávat s dětmi předškolního věku a jejich slovní zásobou. Z tohoto důvodu mi toto téma přišlo zajímavé a pro mé budoucí povolání přínosné.

Komunikace a schopnost dorozumívat se jsou klíčovými dovednostmi, které ovlivňují celkový vývoj dítěte. Z tohoto důvodu je slovní zásoba nezbytným nástrojem pro efektivní komunikaci. Pokud má jedinec dobře rozvinutou slovní zásobu umožňuje mu to vyjádřit své myšlenky, dokáže lépe porozumět světu kolem sebe a je úspěšný při zapojení se do procesu učení a sociální interakce. Právě z důležitosti slovní zásoby a komunikace je nezbytné se zaměřit na to, jak se tyto dovednosti vyvíjejí v průběhu předškolního období a jaké faktory mohou ovlivňovat tento proces.

V teoretické části své bakalářské práce se podrobněji zaměřím na základní a také nejdůležitější aspekty vývoje řeči dítěte, na formování jeho slovní zásoby, s důrazem na význam předškolního období. V první kapitole se budu zabývat samotným procesem vývoje řeči dítěte, následně zde přiblížím chronologický přehled stádií ve vývoji dětské řeči a také zmíním faktory, které tento vývoj ovlivňují. Dále se budu zabývat jednotlivými jazykovými rovinami, které tvoří základ ve vývoji slovní zásoby u dětí. Přesněji se zaměřím na vymezení roviny foneticko-fonologickou, morfologicko-syntaktickou, lexikálně-sémantickou, a nakonec i pragmatické roviny. Porozumění těmto rovinám je klíčové pro pochopení rozsahu a složitosti slovní zásoby u dětí v předškolním věku. Také se detailněji zaměřím na samotnou slovní zásobu. Definuji tento pojem, také se zaměřím na slovní druhy, na které se více budu více soustředit v empirické části a následně představím rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání jehož součástí je právě jazyk a řeč u dětí v předškolním období. V poslední kapitole teoretické části se věnuji předškolnímu období jako klíčové fázi ve vývoji dítěte. Konkrétně se zaměřím na vymezení pojmů jako je motorický, kognitivní a emoční vývoj, dále tako na rozvoj paměti a proces socializace, které jsou v tomto období neoddělitelně spojeny s rozvojem řeči a slovní zásoby dítěte.

V empirické části mé bakalářské práce se zaměřuji na zkoumání úrovně a rozsahu slovní zásoby u dětí v předškolním věku. Konkrétněji se soustředím na aktivní a pasivní slovní zásobu

právě u dětí v předškolním období. Cílem empirické části je zjistit, jaká je aktuální úroveň slovní zásoby u dětí v předškolním vzdělávání. V práci se snažím o přispění k lepšímu porozumění v oblasti této problematiky přesněji tedy na to, že slovní zásoba u dětí v tomto období jejich vývoje je velmi důležitá a neměla by být opomíjena.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Vývoj řeči dítěte

V této kapitole mé bakalářské práce se zaměřím na přiblížení tématu vývoje řeči u dětí, dále také vymezení pojmů, které se s tímto tématem pojí. Bude se jednat o pojmy jako je řeč, komunikace a jazyk. Poté se podrobně zaměřím na řeč a její ontogenetický vývoj, a nakonec zmíním faktory které mohou vývoj ohrozit či nějakým způsobem ovlivnit.

K tomu, aby téma bylo lépe pochopitelné bude důležité si nejdříve vymežit několik pojmů. Prvním z nich bude řeč, dle Klenkové (2006, s. 26) je **řeč** „*specificky lidskou schopností*“. Jde tedy o cílené používání jazyka, v různých formách jako systém symbolů a znaků, pomocí kterých je jedinec schopen vyjadřovat své prožitky a nálady. Vezmeme-li si jinou definici například od Bytešnickové (2012, s. 16), která uvádí, že **řeč** je „*charakteristickou biologickou vlastností. Jedná se o systém, jenž je schopen přenášet informace prostřednictvím jazykových znaků*.“ Můžeme tedy říci, že obě autorky považují řeč za přirozenou vlastnost člověka, kterou se odlišuje od jiných živočišných druhů.

Dále se s tímto tématem pojí již opakovaně zmíněný **jazyk**, jenž je dle Klenkové (2006, s. 28) „*soustava zvukových a druhotných dorozumívacích prostředků znakové povahy, schopná vyjádřit veškeré vědění a představy člověka o světě a jeho vlastní vnitřní prožitky*.“

Posledním pojmem, který vymežím je **komunikace** dle Klenkové (2006, s. 26) „*komunikace znamená obecně lidskou schopnost užívat výrazové prostředky k vytváření, udržování a pěstování mezilidských vztahů*.“ Vývoj řeči a komunikace je jeden z nejpodstatnějších momentů ve vývoji dítěte (Bednářová a Šmardová, 2015). Komunikaci můžeme chápat jako přenos informací či dojmů mezi jedinci, jejichž počet musí být minimálně dva (Čermák, 2011). Pro komunikaci jsou dále důležité čtyři pilíře, které na sebe během komunikace působí: **komunikátor** (jedná se o osobu, která sděluje nové), **komunikant** (ten, který přijímá informaci a reaguje na ni), **komuniké** (nová informace), **komunikační kanál** (jedná se o nezbytný pilíř, který slouží k zdárné výměně informace, musí být užíván dopředu domluvený kód) (Klenková, 2006).

Během ontogeneze dítěte prochází mnoha důležitými stádii vývoje, jedním ze zásadních je právě vývoj řeči a komunikace. Do šesti až sedmi let se jedná o období kritické pro vývoj. Během, kterého dochází k bouřlivému období mezi třetím až čtvrtým rokem života dítěte (Bednářová a Šmardová, 2015).

1.1 Přehled stádií ve vývoji dětské řeči

Prenatální vývoj

Podstatnou část před narozením dochází k prenatálnímu vývoji, což lze označit právě jako období před jeho narozením. Dítě prochází důležitými fázemi, kdy postupně začíná vnímat tlukot matčina srdce a společně s ním je schopno vnímat i další zvuky z okolí, včetně melodií a rytmů, a to vše dokáže vnímat přes břišní stěnu. A i přesto, že prenatální vývoj není přímo spojen s mluvenou řečí, jeho vliv na celkový vývoj jazykových schopností dítěte nelze popřít. Prenatální vývoj tak kromě jeho přínosu na celkový vývoj jazyka přispívá k rozvoji schopnosti komunikace po narození (Kutálková, 2011).

Období křiku

Po narození se u dětí obvykle objevuje období křiku, jedná se o dobu, kdy dochází právě k tomu, že novorozenci často pláčou. Někdy však také může nastat situace, kdy novorozenec začne z nenadání kýchat, tato činnost je by měla být vnímána kladně, a to především protože jim pomáhá spustit funkci plic. Některá plačící období u novorozenců jsou velmi intenzivní, zatímco jiná mohou být o něco klidnější. V těchto případech, kdy se nedá zcela uklidnit, se často osvědčuje využití věcí, které si pamatuje z nedávné minulosti – pevné zavinování a něžné houpání, které novorozenci připomíná rytmus chůze matky. Dále má také novorozenec vrozenou schopnost rozpoznat lidskou řeč od ostatních zvuků pro něj ještě neznámých, což vyvolává jeho živější reakce (Kutálková, 2011).

Žvatláni pudové

Žvatláni, které má pudový původ představuje náhodné nastavení mluvidel během procesu formování hlasu. (Kutálková, 2011). Stále se zdokonalující ovládání mluvidel přispívá k rozšíření zásoby neboli souboru zvuků. Dítě objevuje různé možnosti melodie, učí se měnit výšku a intenzitu hlasu, což často může vytvářet dojem, že si dítě zpívá. **Zvučky**, které občas mohou připomínat hlásky nebo slova, jsou nejčastěji netradičního charakteru jako například mlaskání, cvakání nebo písknutí. Tyto zvuky obvykle nejsou udržitelné po dlouhou dobu a postupně se mění podle toho, jak dítě dokáže svá ústa postavit. Nejedná se tedy o vědomou činnost, ale spíše o pudovou hru s mluvidly, která v dítěti vzbuzuje pocit radosti. Je poměrně zajímavé, že tyto zvukové projevy u dětí jsou reflexivní, a to z toho důvodu děti z různých částí světa používají podobné zvuky, bez ohledu na kulturu nebo světadíl (Kutálková, 2009). Pudově

si dokáží žvatlat i děti, které jsou od narození hluché. Toto období u nich přetrvává přibližně půl roku a důležitou roli v něm hrají smysly, především sluch ale také i zrak (Kutálková, 2011).

Žvatlání nápodobivé

Postupně jak se zlepšuje schopnost vnímání a ovládání svalů obličeje, rozsah používaných slabik se rozšiřuje, a jejich kombinování začíná stále více připomínat slova. Zároveň dítě dokáže více porozumět řeči a následně na ni reagovat (Kutálková, 2011). V období nápodobivého žvatlání klíčovou úlohu dostává sluch, společně se zrakem. Dítě se začíná pokoušet o napodobení shluků hlásek, tedy slov, ale přesnější dítě bývá v imitaci melodie řeči a jejího tempa. Pro vyjádření svých pocitů a přání dítě často využívá přesné nápodoby melodie řeči, k čemuž často používá výraznou gestikulaci. (Kutálková, 2009).

První slovo

První slovo, které dokáže dítě vyslovit s vědomím jeho významu, bývá obvykle krátké, nejčastěji jednoslabičné nebo dvouslabičné. Soubor prvních slov obvykle neobsahuje opakující se výrazy, jako jsou „máma“ nebo „bába“. Nejčastěji se jedná o slovo spojené s něčím, co dítě zvlášť zaujalo, například „ham,“ „auto,“ „bota,“ „pápá“ a podobně. Slovo tím projde nejen **prahem pochopení** (což znamená, že dítě ví, co daný zvuk znamená), ale také **prahem proslovení**, kdy si dítě spojí danou věc nebo situaci se zvukem slova a pojmenuje ji (Kutálková, 2009). Nejčastěji se první slovo objevuje v období, kdy dítě začíná chodit. Což je spojeno s dozráváním nervových drah, které ovlivňují motoriku, a také mluvení, které též závisí na rozvoji pohybových schopností (Kutálková, 2011).

První věta

V okamžiku, kdy jednotlivá slova nestačí k vyjádření myšlenky a dítě začíná slova spojovat, dochází k **formování první věty**. Ve většině případů se jedná o neodkladná přání nebo silné zážitky v přítomnosti maminky, což vysvětluje, z jakého důvodu je slovo „máma“ častěji zastoupena, například ve spojení „mámo, ham“, „mámo, ee“. Během tohoto období můžeme pozorovat velké rozdíly mezi jednotlivými dětmi, zatímco některé, zejména holčičky, se již vyjadřují poměrně plynule, u jiných, častěji chlapců, je proces mluvení spíše postupný a o něco pomalejší. Období tzv. fyziologické nemluvnosti bývá obvykle kolem tří let. V této době by na dítě neměly být kladeny příliš vysoké nároky, zda mluví méně nebo více v porovnání se svými vrstevníky, každé dítě se vyvíjí individuálně, a není důvod k většímu

znepokojení. Kolem třetího roku by však mělo být patrné, že vývoj řeči pokračuje a slovní zásoba se i nadále rozšiřuje (Kutálková, 2009).

Slovní zásoba

Postupně s tím, jak se dítě vyvíjí se rozšiřuje i jeho slovní zásoba. Občas mohou nastat i období zdánlivé stagnace, kdy se zdá, že se nic neděje, ale poté náhle dochází k výrazným změnám v růstu slovní zásoby. Existuje značný rozdíl mezi počtem slov, kterým dítě rozumí, což nazýváme jako **pasivní slovní zásoba**, a těmi, která skutečně samo aktivně používá tedy **aktivní slovní zásoba** (Kutálková, 2009).

Období otázek

Mezi třetím a čtvrtým rokem věku dítěte se obvykle objevuje období častých otázek. Jedná se především o otázky typu „Co je to?“, „A proč?“. Tyto otázky neslouží tolik k rozšíření slovní zásoby nebo znalostí, ale spíše tím děti projevují touhu komunikovat a vyzkoušet sociální funkci řeči. Přestože je tato fáze náročná, je důležité vytrvat. A proto z tohoto důvodu je období otázek pro celkový vývoj dítěte klíčové (Kutálková, 2011).

Vývoj výslovnosti

Sledování vývoje výslovnosti obvykle začíná kolem tří let věku dítěte. Jestliže dítě mluví srozumitelně a nemá výrazné problémy s výslovností, můžeme se na tuto oblast zaměřit až kolem čtvrtého roku. V oblasti výslovnosti můžeme pomocí jednoduchých preventivních opatření poměrně snadno předejít mnoha potížím, které by se mohly ve vývoji objevit (Kutálková, 2011).

1.2 Faktory ovlivňující vývoj řeči

Vývoj řeči u dětí je podmíněn a ovlivněn řadou faktorů. Jedná se například o genetické predispozice, které mu byly předány, ale také závisí, v jakém prostředí dítě vyrůstá, zda se jedná o podnětné prostředí či nikoliv. Další důležitou roli má ve vývoji i celkový zdravotní stav dítěte (Klenková, 2003)

Jako první zmíním **sociální prostředí**, které z hlediska své funkce řadíme mezi faktory vnější, tedy ty, které na dítě působí z venku nebo také můžeme říci z jeho okolí. Klíčovou rolí ve vývoji má především rodina, ve které dítě vyrůstá. Pokud rodiče nebudou dítěti sami příkladem správného mluvního vzoru, bude pro dítě těžké mluvit správně. Dalším stěžejním

faktorem této problematiky jsou příliš velké nebo naopak příliš nízké požadavky na dítě. Je důležité, aby dítě bylo dostatečně a přiměřeně stimulováno (Bednářová a Šmardová, 2015). Dále sem patří i zdroje informací, především vliv médií, kterému je v dnešní době vystavováno stále více jedinců. (Kutálková, 2011, s. 19).

Další faktor, který má velký vliv na vývoj a úroveň řeči, je **motorika**. Spjatost mezi motorikou a řečí, lze sledovat. Především u dětí, které mají částečně nebo zcela narušené motorické schopnosti bývá zpravidla opožděna i řeč, to platí i v opačném případě. Kdy děti s opožděným vývojem řeči, mají často problém v oblasti motorických funkcí (Bytešníková, 2012).

Poslední faktor, o kterém se zmíním je **vnímání**. Vnímání, jehož součástí je zrak, a také sluch, má důležitou roli ve vývoji řeči. Dítě pomocí zraku sleduje rty dospělých, což má později důležitý podíl na artikulaci. Další nezastupitelnou roli ve vývoji vedle zraku má i sluch. Dítě pomocí sluchu dokáže již kolem třetího až čtvrtého měsíce identifikovat různé zdroje zvuku v jeho okolí, nejčastěji matčin hlas. Také se zrak i sluch společně podílí na reedukaci řeči, dále jsou to také důležité faktory pro stádium ve vývoji řeči, které se nazývá nápodobivé žvatláni (Bednářová a Šmardová, 2015).

2 Jazykové roviny řeči

Pojem řeč a její vývoj můžeme chápat jako celkový proces, který je rozdělen na několik jazykových rovin. Já tu zmíním čtyři jazykové roviny, které jsou základními aspekty jazykové kompetence. Každá rovina má svůj význam a přínos v procesu učení se jazyka. První rovinou je rovina foneticko-fonologická, druhou rovinou je morfologicko-syntaktická, třetí je pak lexikálně-sémantická a poslední rovinou řeči je rovina pragmatická.

2.1 Foneticko-fonologická rovina

První zmíněnou rovinou je **foneticko-fonologická**. Jedná se o rovinu, ve které jde o výslovnost hlásek a jejich sluchové rozlišení. (Bednářová a Šmardová, 2015). Dle Bendové (2011, s. 11) se tato rovina řeči „*zabývá zvukovou podobou jazyka, tj. sluchovou diferenciací hlásek mateřského jazyka a problematikou jejich výslovnosti*“. Z této definice se dá vyvodit, že tato oblast nebo také rovina, se zaměřuje na jednotlivé hlásky, které jsou považovány za základní prvky této roviny. Můžeme tedy říci, že **hláska** je nejmenší vydělitelnou jednotkou jazyka. (Cvrček a kol., 2015).

Sluchové rozlišování má klíčovou roli pro správnou výslovnost, neboť pro dítě je potřebné, aby mělo schopnost rozlišovat nejen jednotlivé hlásky, ale také rozdíly mezi jejich správným a nesprávným zněním. Ve věku dvou až tří let mluvidla jedince obvykle splňují všechny potřebné předpoklady pro správnou artikulaci. V odborných publikacích se autoři shodují, že vývoj výslovnosti jednotlivých hlásek začíná v momentu, kdy dítě aktivně experimentuje s tvořením zvuků a nápodobou slov kolem sebe. Tento proces obvykle zahajuje hláskami, které jsou artikulačně nejlehčí (P, B, M, T, ...) a poté těmi artikulačně nejobtížnějšími (R, Ř, Z, S, ...) (Bednářová a Šmardová, 2015).

V této rovině je také důležité se zaměřit na to, aby dítě dokázalo vnímat, že lidé mohou mluvit jinými jazyky než ono. Dále je také důležité soustředit se na zvukovou stránku řeči. (Bytešníková, 2012). Tato rovina se skládá ze dvou slov fonetika a fonologie. **Fonetika** je oblast, která se zabývá především studiem zvuků v jazyce, přesněji řečeno jejich zvukovými vlastnostmi. A **fonologie** se zabývá organizací a rozlišením zvuků, v systému daného jazyka. (Cvrček a kol., 2015).

2.2 Morfologicko-syntaktická rovina

O druhé rovině, o které se zmíním, je právě rovina **morfologicko-syntaktická**. V této oblasti se zaměřujeme na větosloví, tvarosloví a užívání slovních druhů. (Bednářová a Šmardová, 2015). Tato oblast roviny řeči se zaměřuje především na gramatické aspekty řeči, jedná se o aspekty jako jsou správnost slovních tvarů, vět, pořadí slov neboli slovosledu, jejich číslo a pád. Jinými slovy můžeme říct že morfologicko-syntaktická rovina se zabývá použitím gramatických pravidel v mluveném projevu jedince. Je důležité se také zaměřit na nenásilné formování gramatické stavby vět, v rámci běžných denních činností. (Bytešníková, 2012). Tato oblast neboli rovina se zabývá **morfémy**, které jsou nejmenšími rozlišitelnými částmi slova, přesněji tedy jeho kořenem, předponou nebo příponou. (Thorová, 2015).

Tvaroslovím a různými tvary slov se zabývá věda s názvem **morfologie** můžeme říct i tvarosloví, dle Cvrčka (Cvrček a kol., 2015, s. 154) „*Morfologie je vedle syntaxe jednou z částí gramatiky*“. Můžeme tedy říct, že jejím předmětem jsou tvary slov (Cvrček a kol., 2015). Kromě morfologie je součástí gramatiky i **syntax** nebo také skladba. Syntax se zabývá větami, také jejich stavbou či jejich způsobem tvoření (Cvrček a kol., 2015).

Tato gramatická rovina začíná být diagnostikovatelná kolem prvního roku jedince, kdy se u něj projevují první slova a holofráze. Pro správné používání gramatiky je klíčový proces přenos neboli **transfer**, jedná se o proces, kdy jedinec napodobuje jazykové vzorce ve svém mluvním projevu (Bytešníková, 2012).

V morfologicko-syntaktické rovině je ovšem důležité vzít v úvahu i **fyziologický dysgramatismus**, který nám říká, že jakékoli odchylky v gramatické struktuře řeči u dětí do 4 let jsou běžné neboli fyziologické. Pokud se tato rovina vyvíjí správně, dítě by mělo po čtvrtém roce věku správně používat všechny druhy slov a vyjadřovat své myšlenky v běžných větách a souvětích. V případě, že dysgramatismy nadále budou pokračovat ve větší míře, může to být signál pro opožděný řečový nebo intelektový vývoj dítěte (Bednářová a Šmardová, 2015).

2.3 Lexikálně-sémantická rovina

Další rovinou, které je řeč součástí je rovina **lexikálně-sémantická**. Tato rovina se zabývá vývojem slovní zásoby, také slovní zásobou samostatně a v neposlední řadě pasivním i aktivním zásobníkem jedince (Klenková, 2006). Do **aktivní slovní zásoby** můžeme zařadit ta slova, která jedinec aktivně užívá ve své řeči nebo také i ve svých projevech. Do **pasivní**

slovní zásoby pak řadíme ta slova, u kterých si je jedinec vědom jejich významu, zná je, a dokonce jim i rozumí ale nepoužívá je aktivně ve své řeči nebo ve svých projevech. (Bytešníková, 2012).

Základní stavební jednotkou řeči je **lexém**, který můžeme jinak nazvat jako slovo. Lexém lze popsat jako samostatnou jazykovou jednotku, která má specifický význam a může být tvořena jedním nebo také více slovy. Jazykovědná disciplína, která se zabývá studiem forem, jejich užitím ale také obecně slovní zásobou se nazývá **lexikologie** (Cvrček a kol., 2015).

Dále ještě zmíním sémantiku, která se také týká této roviny řeči. Sémantika je věda, která zkoumá významy slov a vět v jazyce. Zajímá se o vztahy mezi slovy a jejich významy, jako jsou synonyma (slova, která mají podobný význam, ale znějí jinak), homonyma (slova stejně znějí ale mají zcela jiný význam) a antonyma (slova protikladná). A jako poslední bych chtěla zmínit frazeologii, která je také jazykovědná disciplína a zabývá se studiem frází, ustálených slovních spojení v daném jazyce. Zkoumá jejich význam, použití a jejich funkci v komunikaci (Bytešníková, 2012).

S touto rovinou řeči se pojí dva pojmy tzv. **první věk otázek**, který nastává v období kolem roku a půl. Děti v tomto období používají otázky typu „*Co je to?*“ nebo také případně „*Kdo/Kde je to?*“. Po prvním věku otázek následuje **druhý věk otázek**, ten se objevuje v období okolo tří a půl let a dominují tu otázky „*Proč?*“ a „*Kdy?*“. Tato období jsou pro dítě důležitá, dítě se stává zvědavým a snaží se pochopit fungování světa (Klenková, 2006).

2.4 Pragmatická rovina

Poslední rovinou, kterou je nutné ještě zmínit je právě rovina **pragmatická**. Jedná se o užití řeči, tedy sociální uplatnění komunikačních schopností. (Bednářová a Šmardová, 2015). Tato rovina se zaměřuje na komunikaci, zejména na schopnost jedince vyjádřit různé úmysly při komunikaci. (Bytešníková, 2012).

Pragmatická rovina zahrnuje samostatnost společně i se schopností jedince se vyjadřovat v konkrétních komunikačních situacích. Jedinec je schopen pochopit a adekvátně reagovat na nonverbální signály a projevy, také dokáže dodržet pravidla dialogu a udržet téma, které je dané v rozhovoru s jinou osobou. Můžeme tedy říct, že jedinec dokáže při komunikaci určit správný moment, kdy je vhodné říct své sdělení, když s někým komunikuje. Právě z tohoto důvodu je rovina nazývána jako **rovina sociální aplikace**, jedná se o efektivní použití

jazykových dovedností v různých sociálních kontextech, což by mělo vést k úspěšné interakci jedince ve společnosti (Klenková, Bočková a Bytešníková, 2012).

Vývoj pragmatiky lze sledovat již v momentě kdy dítě dokáže mezi druhým a třetím rokem chápat svoji roli v komunikaci, s tím že zvládne reagovat dle dané situace, která nastane. Po dosažení věku tří let má jedinec čím dál větší snahu o navazování kratších rozhovorů s dospělými, ve čtyřech letech již komunikuje častěji a přiměřeně dané situaci (Klenková, 2006). Po čtvrtém roce věku dítěte jedinec začíná používat komunikaci k sociálnímu začlenění, aktivně se začíná zapojovat do konverzací a má snahu navazovat rozhovor s dalšími osobami ve svém okolí (Bytešníková, 2012).

Velmi důležitým projevem se poté v této rovině stávají **konverzační schopnosti**, mezi které řadíme vyměňování rolí v konverzaci a také udržení tématu. (Bednářová a Šmardová, 2015). Pokud je tato rovina řeči nějakým způsobem narušena, může toto narušení vést k problémům v navazování sociálních vztahů, a dokonce může dojít k sociální izolaci jedince (Bendová, 2011).

3 Slovní zásoba

3.1 Definice pojmu

V následující kapitole mé bakalářské práce se podrobně zaměřím na slovní zásobu, která spadá do lexikálně-sémantické roviny řeči. Tuto rovinu jsem již zmiňovala v mé přechozí kapitole, kde jsem uváděla že to této roviny patří jak aktivní, tak pasivní slovní zásoba.

Základem lexikální jednotky je **lexém**, u kterého můžeme říct, že se jedná samostatnou jednotku, která má svůj vlastní účel i význam. Lexém neboli slovo se v českém jazyce může skládat z jednoho či více slov, proto tedy můžeme říci, že lexémy jsou jednoslovné nebo také víceslovné (Cvrček a kol., 2015). Disciplína, která se zabývá právě všemi výše zmíněnými pojmy, je **lexikologie** (Cvrček a kol., 2015). Další jazykovědy, které s lexikálně-sémantickou rovinou souvisí jsou **frazeologie** a **sémantika**. Předmětem zkoumání **frazeologie** jsou slova, která máme uložená v naší dlouhodobé paměti, přesněji tedy se zabývá slovními obraty a ustálenými slovními spojeními. A **sémantika** se zabývá významem slov neboli lexémů, jinak řečeno tedy jejich obsahem (Bytešniková, 2012).

Rozvoj a vývoj slovní zásoby je nerovnoměrný. U dítěte existuje mnoho období, kdy se může zdát, že se jeho slovní zásoba nerozvíjí, čemuž se říká období **stagnace**. Toto období bývá střídáno obdobím **akcelerace**, kdy naopak dochází rychlému nárůstu slovní zásoby. Udává se, že jednotlivci odhadem používají okolo 3 000–10 000 slov (Kutálková 1996).

Slovní zásobu můžeme rozdělit na slovní zásobu **aktivní** a **pasivní** (Kutálková, 2006). V případě **individuálního slovníku aktivního** se jedná o slova, slovní zásobu, která jedinec sám používá aktivně, ať už slovně či písemně. Jedná se přibližně o 5000-10 000 slov. **Individuální slovník pasivní**, je slovní zásoba, kterou jedinec aktivně nevyužívá ale rozumí jí, zhruba se jedná o 40 000 slov (Cvrček a kol., 2015). Je důležité zmínit že vývoj slovní zásoby je u každého jedince individuální. Tempo růstu slovní zásoby, není ukazatelem toho že by se aktivní a pasivní slovní zásoba osvojovaly nezávisle na sobě. Oba tyto ukazatele jsou vzájemně propojeny a závisí na sobě (Smolík a Málková, 2014).

3.2 Slovní druhy

Se slovními druhy se každý jedinec setkává a začíná si je osvojovat již od svého narození. Na začátku života každého jedince, jsou základem slovní zásoby především citoslovce. S postupným růstem a vývojem slovní zásoby dochází u jedince k dominanci podstatných jmen

a také sloves. A následně dochází právě k tomu, že slovesa a podstatná jména ve slovní zásobě dětí tvoří její většinu, jedná se téměř o dvě třetiny slovní zásoby (Klenková a Kolbábková, 2003).

Mašková (2005) uvádí, že slovní druhy rozlišujeme na základní a nezákladní. Do základních řadí podstatná jména, slovesa a také příslovce. Do nezákladních zařazuje zájmena, číslovky, citoslovce, přídavná jména, slovesa a v neposlední řadě částice.

Dle tradičních rozdělení máme 10 slovních druhů, jedná se o podstatná a přídavná jména, zájmena, číslovky, slovesa, příslovce, předložky, spojky, částice a citoslovce. Můžeme je rozdělit dle **tří kritérií**, jako první je kritérium **tvaroslovné**, dále **významové** a také **skladební** (Martinec, Tušková a Zimová, 2011).

Zastoupení slovních druhů ve vývoji slovní řeči se postupně mění a vyvíjí. Zpočátku se věty skládají především z citoslovců. Avšak s přibývajícím věkem se rozmanitost používaných slovních druhů rozšiřuje a roste. Mezi 5. až 7. rokem dokážou děti využívat ve své řeči všechny slovní druhy výjimkou jsou příslovce. Nejčastěji se u nich však vyskytují slovesa a podstatná jména, která tvoří asi tři čtvrtiny slovní zásoby dětí, tedy okolo 75 %. Ostatní slovní druhy, jako jsou přídavná jména či zájmena, nejsou používány tak často. Taktéž spojky jsou v tomto období u dětí nevyužívány, s výjimkou spojky "a" (Průcha, 2011).

V rozmezí **věku 3–4 let** jsou děti obvykle schopny rozpoznat a používat základní slovní druhy. Nejčastěji se jedná o:

- **Podstatná jména:** Jedná se o názvy věcí, osob a zvířat. Děti tohoto věku obvykle znají názvy běžných předmětů a lidí, se kterými se ve svém životě setkávají (Čermák, 2022).
- **Přídavná jména:** Můžeme označit jako názvy vlastností, můžeme sem zařadit i vztahy (Čermák, 2022). Děti v tomto věku začínají rozumět a používat jednoduchá přídavná jména k popisu vlastností předmětů nebo lidí. Například mezi nejčastější patří slova jako "velký", "malý", "hezký". (Bednářová a Šmardová, 2015).
- **Zájmena:** Zájmena jsou slova, která slouží k označení osob, věcí, míst, jevů či vlastností, aniž by je přímo pojmenovávala (Čermák, 2022). V rozmezí těchto let se děti také učí zájmena, která používají k označení osob, věcí nebo vztahů. Patří sem zájmena jako "já", "ty", "on", "to". (Bednářová a Šmardová, 2015).

- **Slovesa:** Jsou to zejména názvy událostí a změn stavů (Čermák, 2022). Děti ve 3–4 letech jsou schopny vyjádřit činnosti, které provádějí nebo které vidí provádět jiné osoby kolem nich. Například jedná o činnosti "jíst", "spát", "běžet". (Bednářová a Šmardová, 2015).

Ve věku **5–6 let** se slovní zásoba u dětí rozšiřuje a děti jsou schopny používat širší rozsah slovních druhů, včetně:

- **Podstatná jména:** Děti jsou schopné rozpoznávat a používat různé názvy pro věci, osoby, místa v jejich okolí.
- **Přídavná jména:** Děti se učí používat různá přídavná jména k popisu vlastností, vzhledu a charakteristik předmětů a lidí (Bednářová a Šmardová, 2015).
- **Zájmena:** Děti jsou schopné používat různá zájmena k odkazování na osoby, věci a místa ve větě a v komunikaci s ostatními (Bednářová a Šmardová, 2015).
- **Číslovky:** Číslovky jsou slova, které nám vyjadřují počet, pořadí nebo množství v rámci určitých souvislostí (Čermák, 2022). Děti jsou schopné počítat a používat číslovky pro vyjádření počtu a uspořádání věcí (Bednářová a Šmardová, 2015).
- **Slovesa:** V tomto věku děti rozšiřují svou slovní zásobu o další slovesa, která popisují různé činnosti, pohyby a události v okolí a životě dítěte.
- **Příslovce:** Jedná se o názvy okolností, můžou to být okolnosti procesů nebo také vlastností (Čermák, 2022). Ve věku šesti let se děti učí užívat příslovce pro popis způsobu, míry, času a také i činností a jevů (Bednářová a Šmardová, 2015).
- **Spojky:** Nám vyjadřují a popisují vztahy mezi druhy vět nebo také i souvětí (Čermák, 2022). Ve šesti letech se děti učí používat spojky k propojení vět a myšlenek v řeči a textu (Bednářová a Šmardová, 2015).

3.3 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání – jazyk a řeč

Právě jazyk a řeč nám v předškolním vzdělávání představují klíčový prvek. Důraz je kladen především na rozvoj této schopnosti u každého jedince. To nám dokazuje i to, že tento důležitý prvek je zohledněn i v nejdůležitějším dokumentu, který se týká právě předškolního vzdělávání. Tím je právě **Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání** neboli RVP PV. Aktuální RVP PV (2021) má pět vzdělávacích oblastí, jednou z nich je oblast „*Dítě a jeho psychika*“, ve které je ukotvena právě podoblast „*Jazyk a řeč*“.

Náplň této podoblasti je složena z dílčích vzdělávacích cílů, vzdělávací nabídky, očekávaných výstupů a také z možných rizik, která se mohou v této oblasti objevit (RVP PV, 2021).

Dílčí vzdělávací cíle se soustředí jak na rozvoj jazykových schopností, tak i na rozvoj komunikativních dovedností u dětí v předškolním věku. Tyto cíle zahrnují jak receptivní i produktivní pojetí jazyka (naslouchání, porozumění, výslovnosti, tvorby pojmů, mluvní projev). Důraz je kladen i na rozvoj komunikačních schopností a také na kultivaci projevu. Děti se také učí základům, které předcházejí čtení a psaní, a rozvíjejí zájem o různé formy sdělení (RVP PV, 2021).

Vzdělávací nabídka se zaměřuje právě na různé aktivity pro děti atraktivní, ať už se jedná o různé pojetí artikulačních her, diskuze na daná témata, sdělování zážitků a dojmů dětí. Také se soustřeďuje na vyprávění příběhů dle obrázků nebo samostatný projev dítěte (RVP PV, 2021).

Další, co v této podoblasti najdeme jsou **očekávané výstupy**, jedná o schopnosti a dovednosti, které by dítě mělo obvykle již umět na konci předškolního období. Samozřejmě u každého dítěte je tomu jinak, a to především z důvodu, že jsme každý jiný a každý se učíme a vyvíjíme individuálním způsobem. Výstupy se pak soustředí na různé aspekty jazykových dovedností, zahrnují gramatickou stránku (správné užití slovních druhů), vedení vlastního souvislého projevu a užívání slovní zásoby (aktivní i pasivní) (RVP PV, 2021).

Pokud se dítě správně rozvíjí v této podoblasti je výsledkem správného rozvoje vznik komunikativních schopností, které by i nadále měly být rozvíjeny.

4 Předškolní období

V odborné literatuře je předškolní věk nebo také předškolní období zpravidla vymezen v období od tří do šesti až sedmi let věku dítěte. Fyzický věk této fáze neurčuje její konec, ale je to právě sociální věk, který nám říká, zda je dítě připravené na nástup do školy. (Vágnerová, 2007).

Předškolní období v širokém smyslu slova se označuje jako období od narození dítěte až po jeho vstup do školy. Toto vymezení má svůj praktický význam i určitá úskalí, z praktického pohledu má toto vymezení svůj význam během procesu plánování výchovných i sociálních ustanoveních. Úskalím tohoto vymezení je že dochází k srovnávání vývojových potřeb všech dětí v prvních šesti letech života. (Langmeier a Krejčířová, 2006)

V užším slova smyslu předškolní období se označuje jako „věk mateřské školy“, jedná se tedy o období, kdy děti mohou mateřskou školu navštěvovat. I toto pojetí má svá úskalí, a to především z toho důvodu, že mnoho dětí mateřskou školu nenavštěvuje (Langmeier a Krejčířová, 2006).

Dle Vágnerové (2007, s. 447–448) „*je předškolní věk charakteristický stabilizací vlastní pozice a diferenciací vztahu ke světu.*“

Předškolní období popisuje v rámci vývojových stádií Erikson (1968) jako „*iniciativu proti vině*“, jedná se o období, kdy dochází k utvoření si zdravého sebevědomí a dítě se tak stává aktivním, anebo může dojít k tomu, že si dítě utváří nezdravé sebevědomí s přílišným pocitem viny (Šmelová a Prášilová, 2018).

V RVP PV je předškolní období vymezeno v rámci předškolního vzdělávání, které „*je důsledně vázáno k individuálně různým potřebám a možnostem jednotlivých dětí, včetně vzdělávacích potřeb speciálních. Každému dítěti je poskytnuta pomoc a podpora v míře, kterou individuálně potřebuje, a v kvalitě, která mu vyhovuje.*“ (RVP PV, 2021, s. 7)

4.1 Motorický vývoj

Motorický vývoj prochází různými fázemi, během těchto fází se pohyby dítěte stále zdokonalují. Také u dětí dochází k lepší koordinaci, zlepšení hbitosti a eleganci pohybů. Děti v tomto věku, díky zdokonalujícím se motorickým schopnostem a zručnosti (chůze do schodů, běh, chůze) nabývají větší samostatnosti a soběstačnosti. Dokáží samostatně jíst, obléci se s částečnou dopomocí. Společně s narůstající soběstačností i zručností dochází

ke zdokonalování v oblasti jemné motoriky a kresby. (Langmeier a Krejčířová, 2006). Kresba u dětí představuje neverbální symbol, který dítěti slouží k zobrazení reality tak, jak ji ono samo vidí a chápe (Vágnerová a Lidka, 2021). V dětské kresbě také můžeme pozorovat rychlý nárůst rozumového pochopení světa, které se u dětí stále mění (Langmeier a Krejčířová, 2006). Mezi neverbální symbol zahrnujeme i hru, která má pro dítě zvláštní význam, zejména v předškolním věku. Hra je dalším způsobem, jak dítě vyjadřuje své vnímání reality, svůj postoj k okolnímu světu a k sobě samému. Skrze symbolickou hru si dítě vytváří své vlastní chápání reality a pomocí hry hledá způsoby, jak se s ní vyrovnat. V rámci této hry si dítě přizpůsobuje realitu svým potřebám a zkoumá různá řešení pro situace s kterými se setká. Tematická hra pak slouží k trénování a procvičování budoucích rolí nebo také různých životních situací (Vágnerová, 2007). „*Piaget (1970) připomíná význam symbolické řeči, kterou dítě při hře užívá a jejímž prostřednictvím prezentuje skutečnost jiným způsobem, než je obvyklý způsob verbálního sdělení.*“ (Vágnerová, 2007, str. 85). Zároveň s rozvojem motoriky dochází i ke zdokonalování verbálních schopností řeči (Bednářová a Šmardová, 2015).

4.2 Kognitivní vývoj

V předškolním věku je poznávání soustředěno především na poznávání nejbližšího světa a na pravidla, která v tomto světě platí. (Vágnerová 2007). Podle Piageta (1970) je tato fáze kognitivního vývoje označována jako období názorného, intuitivního myšlení. Především z toho důvodu, že v této fázi děti ještě nedodržují zákony logického myšlení a spíše se řídí svými názory a intuicí. Podle Langmeiera a Krejčířové (2006)) je předoperační myšlení, úzce spojené s činnostmi dítěte, je charakterizováno jako egocentrické, antropomorfní (dochází k zobecňování lidských vlastností na neživé objekty), magické (dítě mění fakta dle svého přání) a artificialistické (vnímání všeho jako výsledek lidské činnosti, například umístění hvězd na obloze). Podle Čápa a Mareše (2001) je toto myšlení označováno jako myšlení předoperační, které není řízeno logickými operacemi, ale spíše plně názorným poznáním.

4.3 Emoční vývoj

Emoční vývoj u dětí předškolního věku je důležitým aspektem jejich celkového rozvoje a adaptace na svět kolem nich. Pro emoční prožívání u předškolních dětí bývá typická větší míra stability a vyrovnanosti. Zároveň jejich citové prožitky bývají velmi intenzivní a dochází k rychlému střídání emocí, kdy prožitky přechází z jedné kvality do druhé. Nejčastěji se jedná o střídání smíchu a pláče. (Vágnerová, 2007).

Můžeme shrnout způsoby emočního prožívání u předškolních dětí následovně: 1. vztek a zlost nejsou již příliš časté, 2. projevy strachu se pojí s rozvojem představivosti, a to může mít jak negativní, tak pozitivní důsledky, 3. typickými pozitivními emočními stavy jsou veselost a smysl pro humor, 4. dítě začíná rozumět dimenzi nejbližší budoucnosti, to nejčastěji znamená že dítě má z něčeho radost a dokáže se na to těšit. V případech, kdy se dítě setká se silnými podněty, není vždy schopno emoční autoregulace (schopnost jedince regulovat své vlastní emoce a reakce na různé podněty či situace) (Vágnerová, 2007).

Děti postupně získávají dovednost lepší kontroly nad svými pocity a jsou schopny je vyjadřovat jasněji a jemněji. Také již dokáží předvídat emoční reakce druhých lidí. Celkově můžeme říct, že emoční vývoj v předškolním věku je především dynamický proces, který ovlivňuje celkový rozvoj dítěte a má dlouhodobé důsledky pro jeho pohodu a šťastný život (Langmeier a Krejčířová, 2006).

4.4 Vývoj paměti

„Rozvoj paměťových schopností závisí na zrání příslušných mozkových struktur, na aktuální úrovni kognitivních schopností a na zkušenosti.“ (Vágnerová, 2007, str. 86).

Čáp, Mareš (2001) definují lidskou paměť jako *„vlastnost a soubor procesů, které umožňují osvojení informací, jejich uchování a vybavení“*. (Čáp, Mareš, 2001, str. 86).

V předškolním věku řadíme vývoj paměti k jednomu z nejdůležitějších procesů. Jedná se o proces, který ovlivňuje jejich schopnost učit se a adaptovat se na své prostředí. Paměť se u dětí rozvíjí již před narozením, tato schopnost jim umožňuje si uchovat poznatky z prenatálního období (hlas matky) (Vágnerová a Lidka, 2021).

Existuje několik způsobů, jak klasifikovat paměť. Nejčastějším způsobem bývá rozlišení paměti na krátkodobou a dlouhodobou, přičemž někteří autoři zmiňují ještě paměť pracovní, jako mezistupeň mezi dvěma výše zmíněnými druhy paměti (Čáp a Mareš, 2001). Pracovní paměť je uváděna jako dočasné úložiště informací, které se v konkrétní moment zpracovávají. Má schopnost udržet, manipulovat a využívat v mysli dané a potřebné informace. U dětí se rozvíjí kolem druhé poloviny prvního roku života (Vágnerová a Lidka, 2021). Dalším dělením je to, kde se paměť rozlišuje na názornou a sémantickou. Za názornou paměť je označována paměť, která se týká názorných obrazů a představ odpovídajících konkrétním

druhům vnímání. Zatímco sémantická paměť je zaměřena na slovně a myšlenkově zpracované informace. (Čáp a Mareš, 2001).

4.5 Socializace

„Rodina zůstává i v předškolním období nejvýznamnějším prostředím, které zajišťuje primární socializaci dítěte, tj. uvádí je do společnosti lidí.“ (Langmeier a Krejčířová, 2006, str. 93).

Dle Langmeiera, Krejčířové (2006) socializační proces zahrnuje tři vývojové aspekty: 1. vývoj sociální reaktivity (formování diferencovaných emocionálních vztahů k lidem v sociálním prostředí), 2. vývoj sociálních kontrol (týká se utváření norem, jež usměrňují chování do rámce přijatelného ve společnosti), 3. osvojení sociálních rolí (jedná se o chování a postoje danou společností očekávané vzhledem k věku, pohlaví, společenskému postavení). Předškolní období má zvláště klíčovou roli, pokud jde o proces osvojování sociálních kontrol a sociálních rolí, které dětem pomáhají se integrovat do společnosti a v navazování zdravých vztahů s ostatními lidmi. (Langmeier a Krejčířová, 2006).

Socializace v předškolním věku probíhá nejen v rodině ale i mimo její rámec. Jedná se i o fázi v životě dítěte, kdy se připravuje na život ve společnosti. S tím se pojí pojem individualizace neboli rozvoj osobnosti jedince, který nastává v případě, že je jedinec v interakci s různými lidmi. Kromě rodiny, která má důležitou roli při socializaci dítěte (modeluje jeho chování, hodnoty a normy, které dítě pozoruje a následně napodobuje), má další klíčovou roli v socializaci také interakce s vrstevníky. Kdy dítě začíná trávit více času s dětmi svého věku, ať už v mateřských školách nebo na hřištích, či různých dětských skupinách. (Vágnerová a Lidka, 2021).

EMPIRICKÁ ČÁST

5 Metodologie výzkumu

V empirické části své bakalářské práce se zaměřujeme na úroveň a rozsah slovní zásoby u dětí v předškolním věku. Dále jsem specifikovala hlavní cíl a dílčí cíle, také jsem specifikovala metodu, pomocí které jsem výzkum uskutečnila. Také jsem popsala své důvody k výběru.

Dle F. N. Kerlingera můžeme vědecký výzkum definovat jako „*Systematické, kontrolované, empirické a kritické zkoumání hypotetických výroků o předpokládaných vztazích mezi přirozenými jevy*“. (Průcha, J., 2009, str. 813)

Dle pedagogického slovníku je pedagogický výzkum „*vědecká činnost zaměřená na systematický popis, analýzu a objasňování edukační reality*“. (Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J., 2009, str. 197)

Empirický výzkum je způsob vědeckého zkoumání, které se zaměřuje na konkrétní jevy a situace v oblasti andragogické reality, jedná se o edukační procesy konkrétněji poté o jejich výstupy a vstupy a jejich subjekty. Zaměřuje se na získávání dat a informací ze skutečného světa, využívá k tomu pozorování, experimenty nebo sběr dat. Můžeme tedy říci, že empirický výzkum je klíčovým nástrojem ve vědeckém zkoumání. Především tím, že nám slouží k získávání objektivních poznatků a informací. (Průcha, 2014)

5.1 Hlavní cíl výzkumu

Hlavním cílem empirické části mé bakalářské práce je:

Zjištění rozsahu slovní zásoby u dětí v předškolním vzdělávání, přesněji jsem se zaměřila na aktivní a pasivní slovní zásobu u dětí, v oblasti slovních druhů, a to konkrétněji na podstatná jména, přídavná jména a slovesa.

Tento cíl jsem zvolila jako hlavní z toho důvodu, že bych ráda zjistila, jaká je úroveň slovní zásoby u dětí předškolního věku v současné době.

5.2 Metoda výzkumu

Zvolenou metodou pro bakalářskou práci byl kvantitativní výzkum, k zjišťování rozsahu a úrovně slovní zásoby jsem zvolila testování.

K výzkumu byl použit mnou vytvořený test, k jehož vytvoření jsem vycházela z poznatků a přehledů odborné literatury v rámci oblasti diagnostiky, jednalo se tedy o některé konkrétní nástroje vyhrazené k hodnocení slovní zásoby u dětí v předškolním věku. Odborná literatura, z níž jsem vycházela byla:

(Bednářová a Šmardová, 2015)

(Klenková a Kolbábková, 2002)

(Málková a Smolík, 2014)

Snažila jsem se zaměřit v testu na oblast porozumění a také na oblast používání slovní zásoby, konkrétněji jsem se zaměřila na znalost slovních druhů, přesněji na podstatná jména, přídavná jména a slovesa.

Test je určen pro děti předškolního věku, tedy 3–6 let, v případě že se ve skupině nachází děti odkladové, tedy přesněji ty s odkladem školní docházky, může být test i pro věkovou skupinu 3–6 let. Toto věkové rozmezí vychází z již zmiňovaných odborných publikací výše, a je takto uzpůsobeno, aby bylo odpovídající věku dětí. Test obsahuje 8 testových otázek a zabývá se jak aktivní slovní zásobou, tak i pasivní slovní zásobou. Některé otázky jsou konstruovány tak, že u nich zjišťujeme úroveň aktivní i pasivní slovní zásoby v rámci jednoho úkolu. Sedm z osmi otázek se skládá z deseti úkolů nebo také můžeme říct podotázek a je také doplněna o příslušnou obrázkovou přílohou, která vychází i s testem z výše zmíněných odborných publikací. Pouze otázka číslo 7 v části s přídavnými jmény, je složena jen z pěti úkolů, a to z důvodu, že děti zde mají za úkol u dané věci pojmenovat tři vlastnosti. A je taktéž doplněna o obrázkovou přílohu.

Test pro mladší i starší děti můžeme rozlišit na tři části, kdy v každé části se zaměřujeme na znalost a porozumění různých slovních druhů:

První část se zaměřuje na to, zda dítě rozumí zadání i pokynům, a zda dokáže pojmenovat dané pojmy, zde se zaměříme na zásobu dítěte jak aktivní, tak i pasivní v oblasti slovních druhů, a to přesněji na podstatná jména.

Druhá část se pak rovněž zaměřuje na to, zda dítě dokáže pojmenovat dané pojmy a zda rozumí pokynům, tedy taktéž aktivní i pasivní slovní zásobu. Zde se budeme soustředit na slovesa.

Třetí část je pak zaměřena znovu na aktivní a pasivní slovní zásobu, zde se budeme podrobněji věnovat přídavným jménům.

Hodnocení testu jsem zvolila následovně:

Dítěti je položena daná podotázka, bod získává vždy za správnou odpověď v daném úkolu, pokud dítě odpověď neví nezískává žádný bod.

Pro účely této bakalářské práce jsem zvolila soubor dětí cíleného výběru. Vybrala jsem třídy s dětmi smíšeného věku. Testování probíhalo individuálně v běžných třídách mateřských škol, odhadovaný čas potřebný k dokončení testu jsem stanovila na 15–20 minut. Mateřské školy, ve kterých testování probíhalo jsou jednotřídní a jsou s dětmi smíšeného věku, tedy heterogenní. Jednalo se o děti ve věku 3–6 let. Obě mateřské školy se nachází v Pardubickém kraji. A důvodem zvolení kvantitativního výzkumu bylo především aby získané výsledky byly co nejvíce objektivní.

Jednalo se o skupinu 50 dětí ze dvou mateřských školy, které byly ve věku 3–6 let. V první skupině byl celkový počet dětí 25, z toho 15 chlapců a 10 dívek. Ve druhé skupině byl celkový počet dětí 25, z toho bylo 11 chlapců a 14 dívek. Děti z obou skupin navštěvovaly mateřskou školu celodenně.

Tabulka 1 přehled respondentů

	Počet chlapců	Počet dívek	Celkový počet dětí
Děti z první mateřské školy	15	10	25
Děti z druhé mateřské školy	11	14	25

5.3 Průběh získávání výzkumných dat

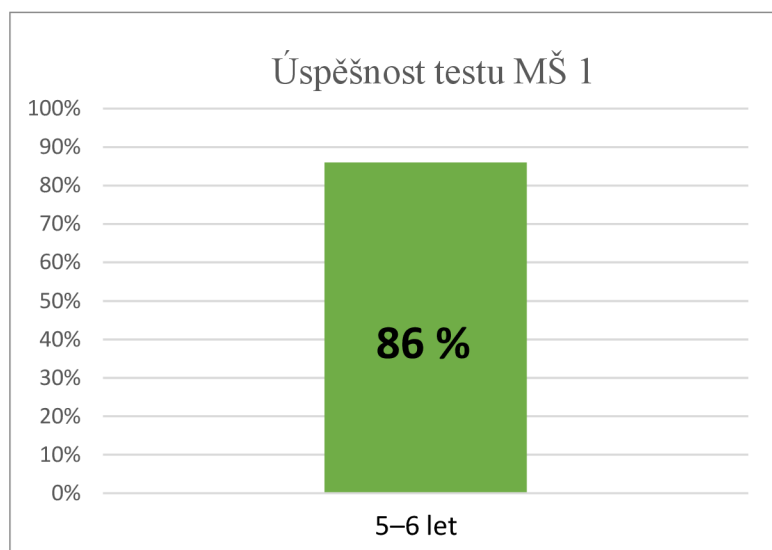
Testování v první mateřské škole probíhalo individuálně. Testování probíhalo během ranního scházení dětí, během pobytu na zahradě a také odpoledne, po odpoledním odpočinku. Každé dítě jsem si individuálně volala ke stolečku, kde jsem se jich nejprve zeptala, zda by si se mnou zahrály hru s obrázky, všechny děti souhlasily a byly natěšené si toto vyzkoušet, poté jsem je seznámila s daným úkolem a s obrázky.

Testování v druhé mateřské škole probíhala na stejném principu jako v první. Využila jsem individuálního přístupu a děti si postupně volala ke stolečkům, kde se testování konalo. Taktéž se jednalo o testování během ranních činností, pobytu na zahradě a odpoledne po odpočinku, kdy jsem si děti volala a seznámila je s daným úkolem a obrázky.

6 Výsledky výzkumu

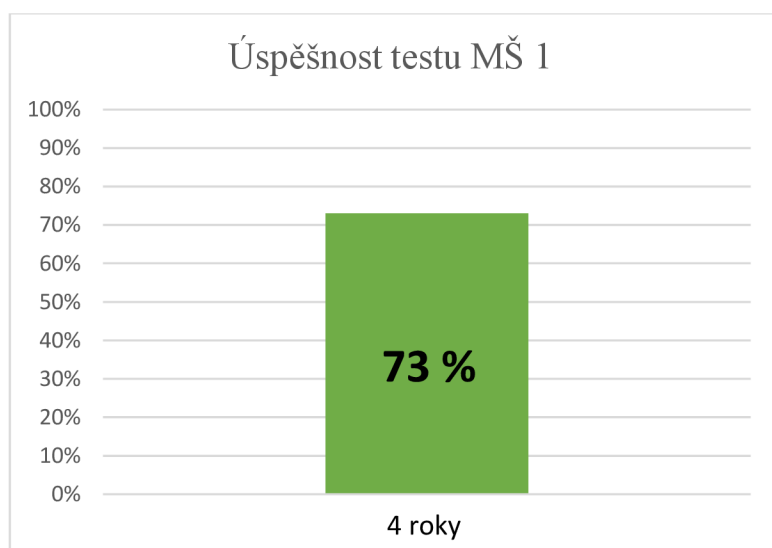
Výsledky, které následují, jsou získány z testování dětí, jenž se uskutečnilo ve dvou mateřských školách v Pardubickém kraji. Výsledné hodnoty testů jsem analyzovala tak, že jsem sečetla správné odpovědi dětí a následně vypočetla procentuální úspěšnost testu. Data byla poté zpracována v programu Microsoft Office Excel, kde jsem vytvořila grafy.

6.1 Celková úspěšnost v testu

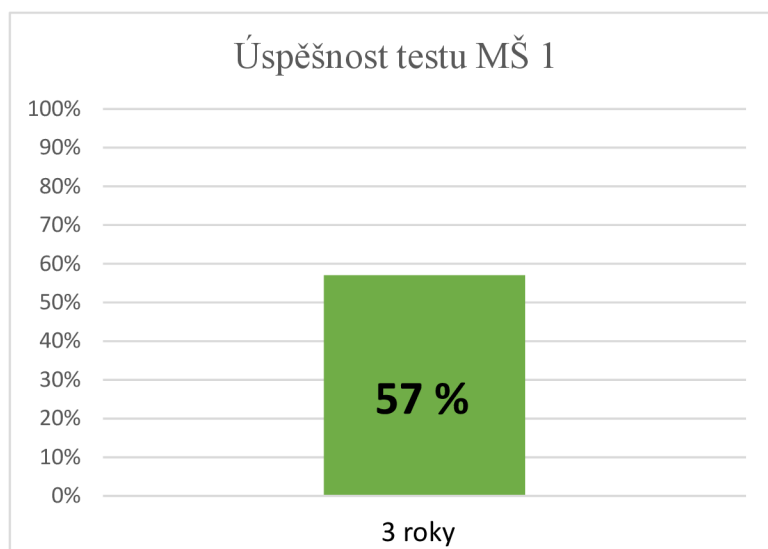
Graf 1: Úspěšnost testu MŠ1, děti 5-6 let

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 2: Úspěšnost testu MŠ1, děti 4 roky

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 3: Úspěšnost testu MŠ1, děti 3 roky

Zdroj: vlastní zpracování

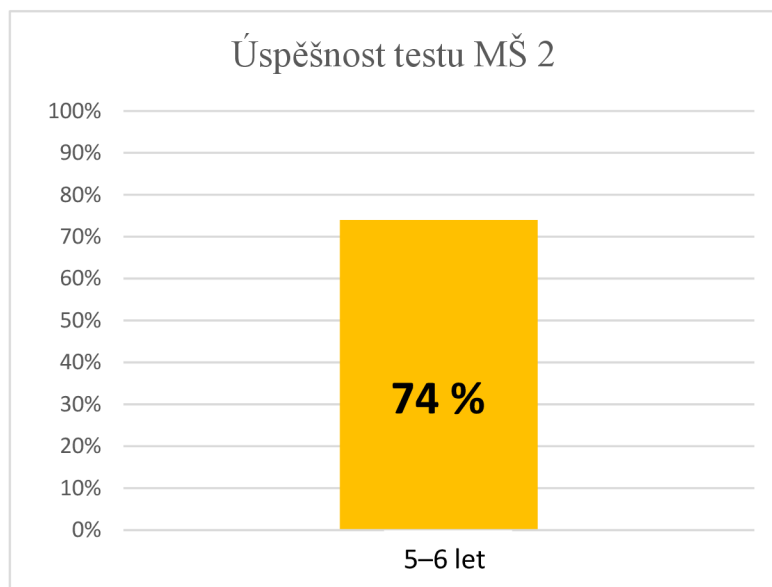
Na grafu 1–3 můžeme vidět procentuální úspěšnost dětí ve věku 5–6, 4 a 3 roky. Jedná se o všechny děti ve třídě z první mateřské školy, ve které testování probíhalo. Grafy nám představují celkovou úspěšnost testu všech dětí, které se testování účastnily. Testování se účastnilo všech 25 vybraných dětí z dané mateřské školy. Jednalo se o 12 dětí které jsou ve věku 5–6 let, 7 dětí ve věku 4 let a o 6 dětí ve věku 3 let.

Vyhodnocení výsledků testu, který nám měl přiblížit úroveň slovní zásoby u dětí v předškolním vzdělávání. Nyní se budeme věnovat výsledkům úspěšnosti dětí z první mateřské školy. Na grafu číslo 1 můžeme vidět úspěšnost dětí ve věku 5–6 let. V této věkové kategorii se testování účastnilo 12 dětí a celková úspěšnost byla 86 % což naznačuje poměrně vysokou úroveň slovní zásoby. Tyto děti již mají značný základ slovní zásoby a jsou schopny rozumět a používat širokou škálu slov a frází v různých kontextech.

Graf 2 nám ukazuje úspěšnost dětí ve věku 4 let, v tomto věku v mateřské škole bylo testováno 7 dětí. Děti v této kategorii dosáhly úspěšnosti 73 %, což je mírně nižší než u starších dětí. Tento výsledek nám značí, že slovní zásoba dětí ve věku 4 let se již začíná postupně rozvíjet, ale ještě není rozsáhlá v takové míře jako u starších dětí. Tyto děti se neustále seznamují s novými slovy a postupně je začínají integrovat do své slovní zásoby. I přesto, že děti dosáhly o něco nižších výsledků, byla četnost správných odpovědí u dětí srovnatelná s dětmi staršími.

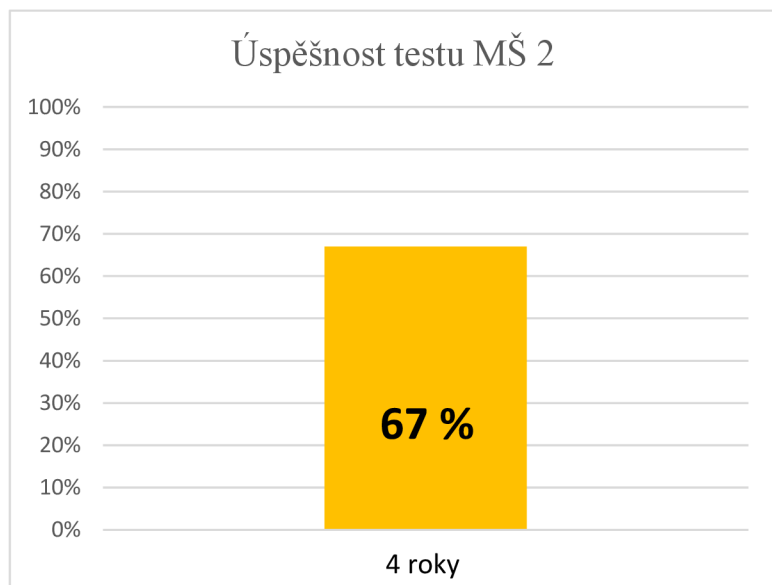
Na grafu 3 vidíme úspěšnost dětí ve věku 3 let, kterých se testování účastnilo 6. V této kategorii byla zaznamenána nejnižší úspěšnost, kde děti dosáhly úspěšnosti pouze 57 %.

Tento výsledek nám značí, že děti v tomto věku mají výrazně omezenější slovní zásobu oproti dětem starším. Také mohou mít částečné potíže s porozuměním a používáním slov ve srovnání s jejich staršími vrstevníky. Tyto děti se stále ještě nacházejí na začátku procesu rozvoje slovní zásoby a potřebují více podpory a stimulace. I když děti dosáhly nižších výsledků, musím říci, že si s danými úkoly poradily velmi dobře a test zvládly i přes některá těžší slova jako byla „žehlička“, „vařečka“, „nízký“ nebo „ostrý“.

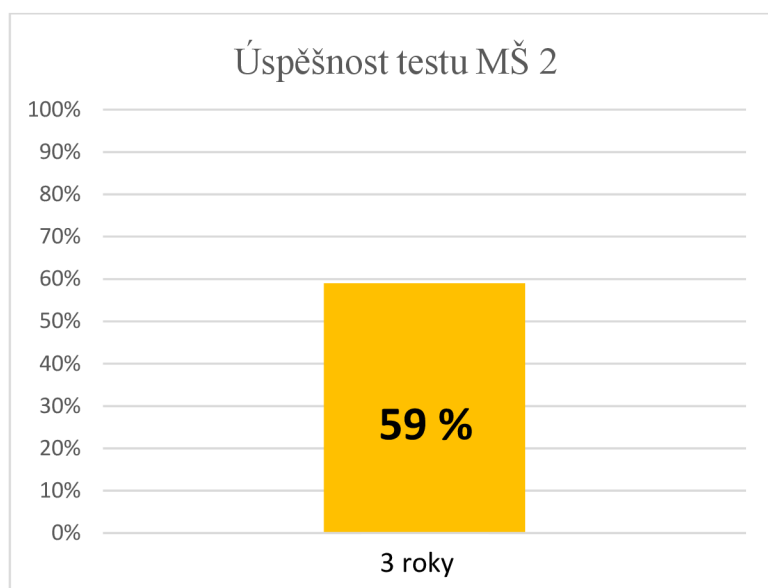
Graf 4: Úspěšnost testu MŠ2, děti 5-6 let

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 5: Úspěšnost testu MŠ2, děti 4 roky

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 6: Úspěšnost testu MŠ2, děti 3 roky

Zdroj: vlastní zpracování

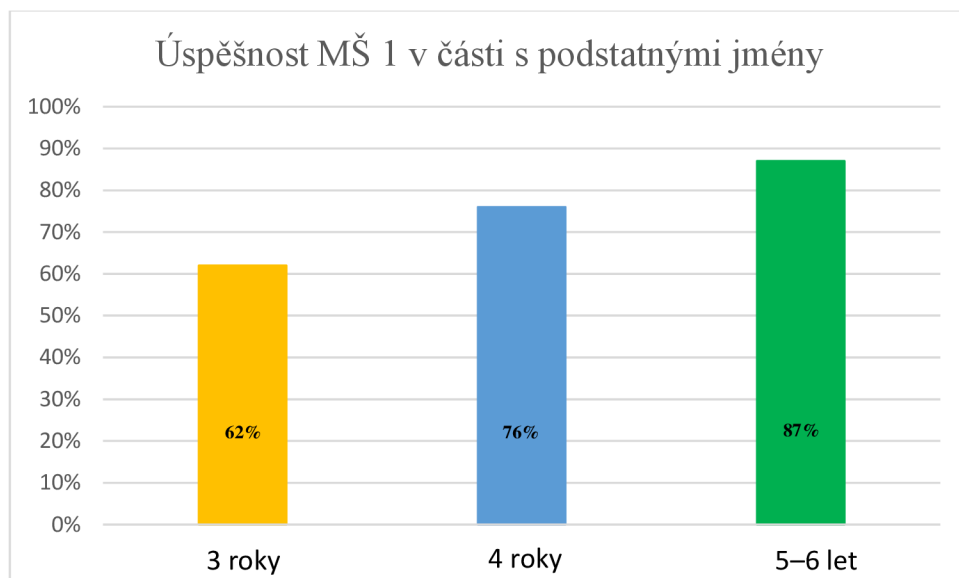
Na grafech 4–6 máme ukázané vyhodnocení výsledků testu všech dětí z druhé mateřské školy, ve které testování probíhalo. Taktéž jsou grafy rozděleny dle věku dětí, od dětí nejmenších po děti nejstarší. Testu se účastnilo 10 dětí (5–6 let), 8 dětí (věk 4 roky) a 7 dětí (věk 3 roky).

Děti ve věku 5-6 let dosáhly úspěšnosti 74 %, což naznačuje solidní úroveň slovní zásoby. Jejich dosažená úspěšnost je mírně nižší než u dětí z první mateřské školy, i přesto se zde objevil chlapec jenž dokončil test s úspěšností 100 %, kdy dokázal zvládnout celý test bez jediné chyby. Tento výsledek mě natolik překvapil, že jsem jej konzultovala s paní učitelkou, která chlapce měla ve své třídě a po konzultaci s ní, jsem se dozvěděla že je chlapec nastoupí po prázdninách do školy pro nadané děti.

O něco nižší byla úspěšnost dětí ve věku 4 let, ty dosáhly procentuální úspěšnosti 67 %. Tento výsledek nám dokazuje, že se slovní zásoba dětí v tomto věku stále rozvíjí. Větší část dětí měla problém se slovy jako bylo „nízký“ a „zatlouká“. Také pro některé děti bylo těžké vyjmenovat tři vlastnosti termínu, který jsem jim zadala.

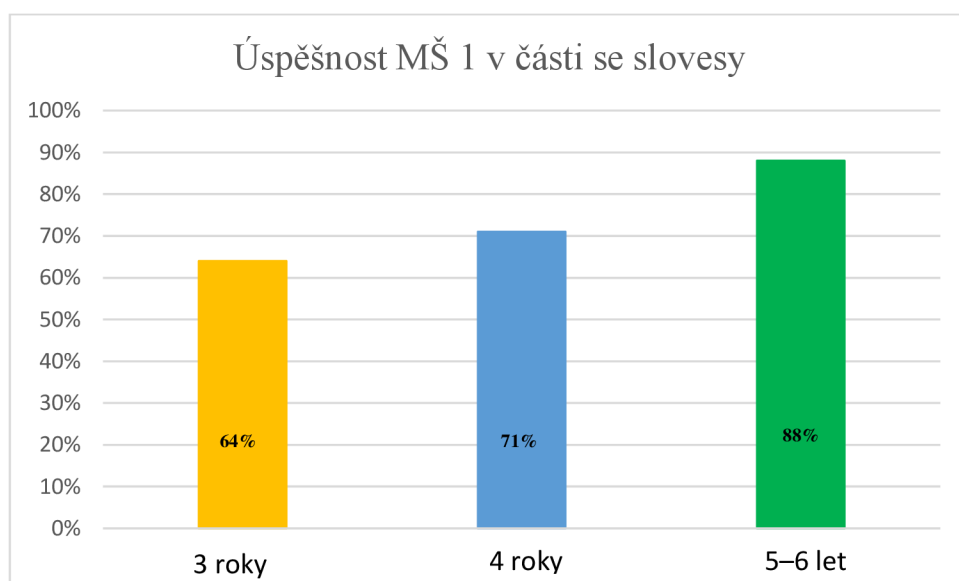
Procentuální úspěšnosti 59 % dosáhly děti nejmladší tedy ve věku 3 let. Jednalo se především o děti, které dosáhly věku 3 let během zimních měsíců, proto pro ně některé věci byly opravdu těžší než pro děti starší. Ale všechny si s tím poradily a zvládly test dokončit. Je důležité si uvědomit, že tyto děti jsou ve fázi aktivního rozvoje svých jazykových schopností a potřebují intenzivnější podporu, aby se mohly dále rozvíjet.

6.2 Úspěšnost v jednotlivých částech testu

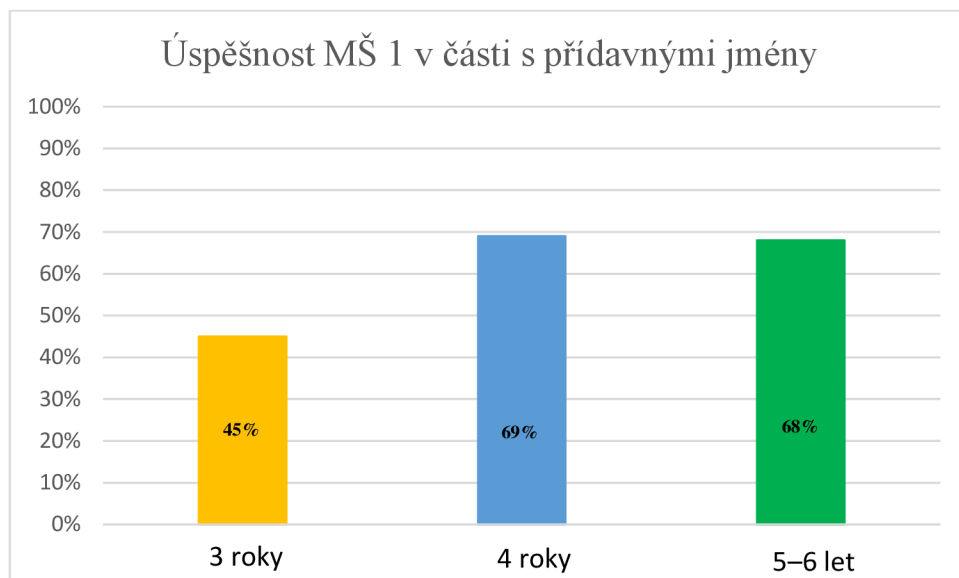
Graf 7: Úspěšnost MŠ 1 v části s podstatnými jmény

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 8: Úspěšnost MŠ 1 v části se slovesy

Zdroj: vlastní zpracování

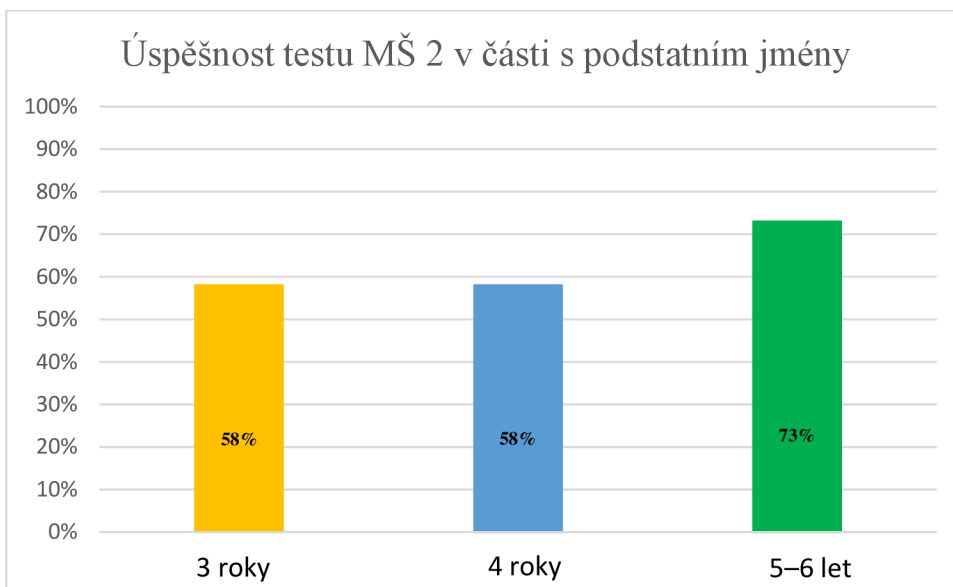
Graf 9: Úspěšnost MŠ 1 v části s přídavnými jmény

Zdroj: vlastní zpracování

Na grafech 7–9 můžeme vidět úspěšnost dětí z první mateřské školy v jednotlivých částech testu. V části s podstatnými jmény dosáhly děti ve věku 3 let úspěšnosti 62 %, zatímco děti ve věku 4 let dosáhly 76 % a děti ve věku 5–6 let dosáhly nejvyšší úspěšnosti 87 %. Tato data nám naznačují postupný a očekávaný nárůst úspěšnosti s věkem, což je zapříčiněno a spojeno s postupným rozvojem slovní zásoby u dětí.

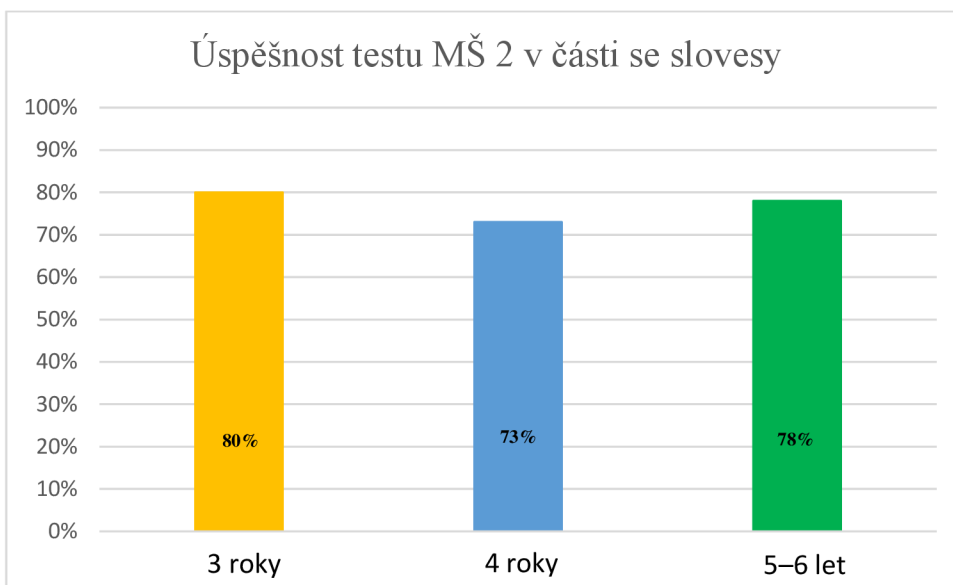
V části se slovesy dosáhly děti ve věku 3 let úspěšnosti 64 %, děti ve věku 4 let dosáhly 71 % a děti ve věku 5–6 let dosáhly nejvyšší úspěšnosti 88 %. Opět zde lze pozorovat vzestupnost úspěšnosti s věkem dětí, což naznačuje, že děti postupně získávají a také rozvíjí svoji schopnost rozpoznávat a používat slovesa.

A jako poslední část tu je ta s přídavnými jmény, ve které dosáhly děti ve věku 3 let úspěšnosti 45 %, děti ve věku 4 let dosáhly 69 % a také děti ve věku 5–6 let, které dosáhly úspěšnosti 68 %. Tyto výsledky nám ukazují na složitější úroveň porozumění a používání přídavných jmen, což by mohlo být jedním z důvodů nižší úspěšnosti dětí ve srovnání s částí s podstatnými jmény a slovesy.

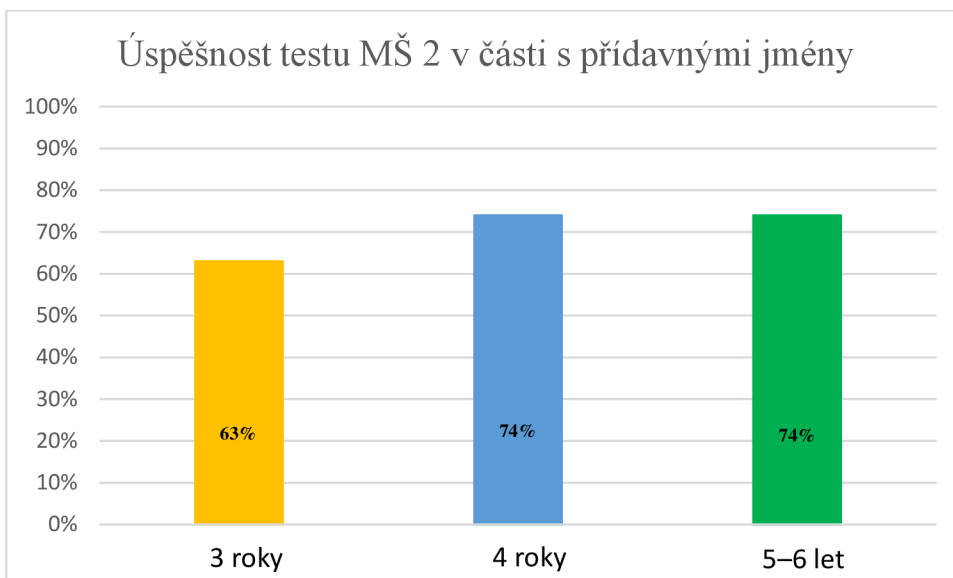
Graf 10: Úspěšnost MŠ 2 v části s podstatnými jmény

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 11: Úspěšnost MŠ 2 v části se slovesy

Zdroj: vlastní zpracování

Graf 12: Úspěšnost MŠ 2 v části s přídavnými jmény

Zdroj: vlastní zpracování

Grafy 10–12 nám ukazují dosaženou úspěšnost dětí v jednotlivých kategoriích z druhé mateřské školy. Část s podstatnými jmény nám ukazuje postupné zlepšování schopnosti dětí rozpoznávat a používat podstatná jména s věkem, přičemž nejvyšší úspěšnost je dosažena u nejstarších dětí, které dosáhly úspěšnosti 73 %. Děti ve věku 3 let dosáhly úspěšnosti 58 % a děti ve věku 4 let dosáhly též 58 %.

V části, která se zabývala slovesy dosáhly děti ve věku 3 let nejvyšší úspěšnosti a ta byla 80 %, děti ve věku 4 let dosáhly úspěšnosti 73 %, a děti ve věku 5–6 let dosáhly 78 %. I když úspěšnost dětí ve věku 3 let byla nejvyšší, výsledky těchto tří věkových skupin nám ukazují na relativně stabilní úroveň úspěšnosti při rozpoznávání a znalosti sloves.

V části zabývající se přídavnými jmény dosáhly děti ve věku 3 let úspěšnosti 63 %, děti ve věku 4 let dosáhly 74 %, a děti ve věku 5-6 let dosáhly též 74 %. Tento konečný výsledek poukazuje na postupné zlepšování schopností dětí rozpoznávat a používat přídavná jména s věkem, přičemž nejvyšší úspěšnost je dosažena u dětí ve věku 4 a 5–6 let.

Závěr

Tato bakalářská práce se zaměřuje na analýzu úrovně a rozsahu slovní zásoby u dětí v předškolním věku (3–6 let) a to především v oblasti podstatných jmen, sloves a přídavných jmen. Můžeme tedy konstatovat, že výsledky empirické části poskytly důležité poznatky o rozvoji řeči v předškolním věku.

V rámci teoretické části se práce zabývala vývojem řeči dítěte, stádií ve vývoji dětské řeči, faktory ovlivňující vývoj řeči, jejichž zamezení je důležité pro správný vývoj a rozvoj slovní zásoby. Dále bylo také důležité zmínit jazykové roviny řeč a jejich význam ve vývoji. Následně jsem definovala slovní zásobu a vymezila v jakých vývojových fázích se děti učí a dále rozvíjí svoji znalost slovních druhů. Tyto teoretické poznatky poskytly rámec a důležité poznatky pro interpretaci výsledků praktické části a umožnily nám tak hlubší porozumění procesu rozvoje řeči v předškolním věku.

Empirická část bakalářské práce, zahrnovala účast 50 dětí ze dvou mateřských škol v rámci pardubického kraje a test zaměřený na slovní zásobu. Výsledky testování nám poukazují právě na to, že slovní zásoba dětí je různorodá. S tím se i také lišila úspěšnost výsledků v každé zkoumané části, a to jak v podstatných jménech, slovesech a přídavných jménech. Na základě provedeného výzkumu můžeme konstatovat, že slovní zásoba u dětí v předškolním vzdělávání je velmi rozmanitá a individuálně variabilní.

Získané poznatky z testování nám naznačují důležitost, která by měla být věnována na pozornost při rozvoji slovní zásoby již v předškolním věku, neboť silná slovní zásoba může pozitivně ovlivnit další školní ale také i sociální úspěch dítěte, v jeho začlenění do kolektivu vrstevníků a také do společnosti. Je proto důležité dbát na to, aby byly dětem nabízeny dostatečně podnětné vzdělávací programy a aktivity zaměřené na rozvoj jazykových dovedností. Ty by měly být součástí předškolního vzdělávání, a to i s ohledem na individuální potřeby dětí.

Celkově tedy můžeme říci, že práce přispívá k lepšímu porozumění slovní zásoby u předškolních dětí. Také nám poukazuje a zdůrazňuje důležitost včasné podpory v oblasti jazykového rozvoje pro budoucí úspěch dětí. Tyto poznatky můžeme využít i pro pedagogickou praxi, protože nám zdůrazňují potřebu individuálního přístupu k dítěti a také důležitost diferencovaných metod výuky, které budou respektovat individuální potřeby a tempo každého dítěte.

Nicméně je nutné si uvědomit, že tato práce má své limity a omezení. Jelikož se jedná o jednorázový průřezový výzkum, není možné vyvozovat obecně platné závěry. Budoucí výzkum by měl pokračovat ve sledování vývoje slovní zásoby u dětí v předškolním věku a zkoumání dalších faktorů, které by mohly mít na její vývoj vliv.

Použité zdroje

BEATY, Janice J. Skills for preschool teachers. Tenth edition. Boston: Pearson, 2017, xxiv, 403. ISBN 978-0-13-376634-9.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a ŠMARDOVÁ, Vlasta. *Diagnostika dítěte předškolního věku: co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. 2. vydání. Ilustroval Richard ŠMARDA. Moderní metodika pro rodiče a učitele. Brno: Edika, 2015. ISBN 978-80-266-0658-1.

BENDO VÁ, Petra. *Dítě s narušenou komunikační schopností ve škole*. Pedagogika. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3853-6.

BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. *Komunikace dětí předškolního věku*. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-8320-8.

CVRČEK, Václav. *Mluvnice současné češtiny*. Vydání druhé. V Praze: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2834-9.

ČÁP, Jan. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN isbn80-7178-463-x.

ČERMÁK, František. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Vydání 5., v Karolinu 3., doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2022. ISBN 978-80-246-5432-4.

ERIKSON, Erik Homburger. *Identity: Youth and Crisis*. New York, 1968.

KEJKLÍČKOVÁ, Ilona. *Vady řeči u dětí: návody pro praxi*. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-9292-2.

KLENKOVÁ, Jiřina a KOLBÁBKOVÁ, Helena. *Diagnostika předškoláka: správný vývoj řeči dítěte*. Brno: MC nakladatelství, 2003. ISBN 80-239-0082-X.

KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1110-2.

KLENKOVÁ, Jiřina; BOČKOVÁ, Barbora a BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. *Kapitoly pro studenty logopedie: text k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2012. ISBN 978-80-7315-229-1.

KRAHULCOVÁ, Beáta. *Dyslalie – patlavost*. Praha: Beakra, 2007. ISBN 978-80-903863-0-3.

KUTÁLKOVÁ, Dana. *Budu správně mluvit: chodíme na logopedii*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3687-7.

KUTÁLKOVÁ, Dana., 2010. *Vývoj dětské řeči krok za krokem*. 2. aktual. a doplň. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3080-6.

LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.

MÁLKOVÁ, Gabriela a Filip SMOLÍK. *Diagnostika jazykového vývoje: diagnostická baterie pro posouzení vývoje jazykových znalostí a dovedností dětí předškolního věku*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4239-7.

MARTINEC, Ivo; TUŠKOVÁ, Jana Marie; ZIMOVÁ, Ludmila; HOFFMANNOVÁ, Jana; JEŽKOVÁ, Jaroslava et al. *Učebnice českého jazyka pro střední školy*. Plzeň: Fraus, 2011. ISBN 978-80-7238-779-3.

MAŠKOVÁ, Drahuse. *Český jazyk Přehled středoškolského učiva*. Vyuka, 2005.

PRŮCHA, Jan (ed.): *Pedagogická encyklopedie*. Vydání první. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Nové, rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

PRŮCHA, Jan. *Andragogický výzkum*. Pedagogika. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5232-7.

PRŮCHA, Jan. *Dětská řeč a komunikace: poznatky vývojové psycholingvistiky*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2011. ISBN isbn978-80-247-3181-0.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2021 [cit. 10.2.2024] Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>

SMOLÍK, Filip a MÁLKOVÁ, Gabriela. *Vývoj jazykových schopností v předškolním věku*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-9632-1.

ŠMELOVÁ, Eva a PRÁŠILOVÁ, Michaela. *Didaktika předškolního vzdělávání*. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1302-4.

THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.

VÁGNEROVÁ, Marie a LISÁ, Lidka. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání třetí, přepracované a doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-5023-4.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie pro obor Speciální pedagogika předškolního věku*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-213-5.

Seznam tabulek

Tabulka 1 přehled respondentů.....	29
------------------------------------	----

Seznam grafů

Graf 1: Úspěšnost testu MŠ1, děti 5–6 let.....	30
Graf 2: Úspěšnost testu MŠ1, děti 4 roky	30
Graf 3: Úspěšnost testu MŠ1, děti 3 roky	31
Graf 4: Úspěšnost testu MŠ2, děti 5–6 let.....	32
Graf 5: Úspěšnost testu MŠ2, děti 4 roky	32
Graf 6: Úspěšnost testu MŠ2, děti 3 roky	33
Graf 7: Úspěšnost MŠ 1 v části s podstatnými jmény.....	34
Graf 8: Úspěšnost MŠ 1 v části se slovesy.....	34
Graf 9: Úspěšnost MŠ 1 v části s přídavnými jmény	35
Graf 10: Úspěšnost MŠ 2 v části s podstatnými jmény.....	36
Graf 11: Úspěšnost MŠ 2 v části se slovesy.....	36
Graf 12: Úspěšnost MŠ 2 v části s přídavnými jmény	37

Seznam příloh

PI: Záznamový arch – podstatná jména

PII: Záznamový arch – slovesa

PIII: Záznamový arch – přídavná jména

PIV: Souhlas rodičů s testováním

PV: Ukázka testu I

PVI: Ukázka testu II

Přílohy

PŘÍLOHA PI: Záznamový arch – podstatná jména

HODNOTÍCÍ ARCH

Věk:

Jmenný kód:

Pohlaví:

I. Podstatná jména	Pojem (chápe + ukáže)		Termín (řekne)	
	Ano	Ne	Ano	Ne
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

PŘÍLOHA PI: Záznamový arch – podstatná jména

II. Podstatná jména	Pojem (vysvětlí)	Termin (ukáže)	
		Ano	Ne
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			

PŘÍLOHA PI: Záznamový arch – podstatná jména

III. Podstatná jména	Pojem (akáže)		Termin (fekne)	
	Ano	Ne	Ano	Ne
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

PŘÍLOHA PII: Záznamový arch – slovesa

IV. Slovesa	Termin (ukáže)	
	Ano	Ne
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

V. Slovesa	Termin (řekne)	
	Ano	Ne
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

PŘÍLOHA III: Záznamový arch – přídavná jména

VI. Přídavná jména	Termin (ukážd)	
	Ano	Ne
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

VII. Přídavná jména	Termin (řekne)	
1		
2		
3		
4		
5		

PŘÍLOHA III: Záznamový arch – přídavná jména

VIII. Přídavná jména	Termin (řekne)	
	Ano	Ne
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

PŘÍLOHA PIV: Souhlas rodičů s testováním

Dobrý den,

Jsem studentkou třetího ročníku učitelství pro mateřské školy univerzity Palackého v Olomouci. Pro svou bakalářskou práci potřebuji provést výzkum s dětmi ohledně jejich slovní zásoby. Výzkum bude zcela anonymní.

Tímto bych Vás chtěla poprosit o souhlas, že mohu s Vašimi dětmi spolupracovat.

Děkuji za Váš souhlas,

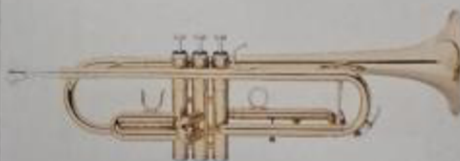
Michaela Němcová.

Jméno a příjmení dítěte:

.....
Podpis rodiče

PŘÍLOHA PV: Ukázka testu I

I.

PŘÍLOHA PVI: Ukázka testu II

II.

